

Verohallinto
sinikka.vilenius@vero.fi

VH/683/00.01.00/2019
Luonnos Verohallinnon ohjeeksi Henkivakuutuksen verotus

Finanssiala ry:n lausunto ohjeluonnokseen Henkivakuutuksen verotus

Finanssiala ry (FA) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto henkivakuutuksen verotusta käsittelevästä ohjeluonnoksesta. FA esittää lausuntonaan seuraavaa:

1 Yleisiä huomioita

- Ohjeen muotoiluissa ja kappaleiden järjestyksessä olisi hyvä kiinnittää vielä huomiota siihen, että milloin puhutaan riskihenkivakuutuksista ja milloin säästöhenkivakuutuksista.

Käsitteet tarvitsevat monessa kohtaa täsmennystä siviilioikeudellisesti:

- Oikeampi termi esimerkiksi säästäjälle olisi vakuutuksenottaja.
- Sijoitusvakuutuksella viitataan myös muun muassa kapitalisaatiosopimukseen (esim. laki vakuutusten tarjoamisesta 5 § 12 k. ja sitä koskevat perustelut HE:ssä). Ohjeen luvun 1 toisen kappaleen määritelmää voitaisiin tältä osin tarkentaa siten, että termi sijoitusvakuutus voidaan johtaa vakuutusten tarjoamisesta annetusta laista ja sillä tarkoitetaan sijoitusvakuutuksella tarkoitetaan paitsi säästöhenkivakuutuksia niin myös esim. kapitalisaatiosopimuksia.
- *Vakuutuksen ottoaika* (4.1) tarkoittanee vakuutuksen *voimaantulohetkeä*.

Ohjeen eri kohdissa vakuutuksenottajan vakuutusyhtiölle suorittamaa säästöhenkivakuutuksen maksua luonnehditaan eri tavoin ja se käsitetään eri tavalla (3.1 ”rahalaina” ja 3.8 ”pääomansijoitus”).

2 Ohjeeseen lisättävää

Säästöhenkivakuutuksen omistusoikeuden siirto

- Vakuutussopimuslain mukaan vakuutuksenottajalla on oikeus luovuttaa henkivakuutukseen perustuva oikeutensa. Verohallinnon ohjeluonnoksessa ei kuitenkaan oteta lainkaan kantaa siihen, miten verotus määräytyy säästöhenkivakuutusten omistusoikeudensiirtotilanteissa.
- Kapitalisaatiosopimuksen osalta tuloverolaissa on säädös omaisuuden hankintamenon laskemisesta ja kapitalisaatiosopimuksen omistajanvaihdostilanteita on muutoinkin käsitelty myös Kapitalisaatiosopimuksen verotus -ohjeessa. Vastaavia tulkintaohjeita siitä miten verotus määräytyy säästöhenkivakuutuksen omistusoikeuden siirryessä, kaivataan myös tähän ohjeeseen.

31.3.2020

Kelloniemi Aleks
Luukkonen Lauri

3 Tiettyihin ohjeluonnoksen kohtiin liittyviä huomioita

1 Johdanto

Toiseksi viimeinen kappale: Ehdoista riippuen säästöhenkivakuutuksen edunsaajana voi olla myös vakuutuksenottaja itse.

2 Henkivakuutus sijoitusinstrumenttina

Luku käsittelee pelkästään säästöhenkivakuutuksia, joten otsikossa olisi hyvä käyttää tätä käsitettä.

2.2 Erilaisia säästöhenkivakuutuksia

Luku käsittelee melko laajasti erilaisten vakuutustuotteiden substanssikysymyksiä, mikä ei ole vero-ohjeessa tarpeellista ottaen huomioon, että asiaa ei voida kuitenkaan käsitellä tyhjentävästi. Ohjeessa tulisikin esittää varaumana, että kappaleessa käsitellään erilaisten henkivakuutusten tyypillisiä ominaisuuksia. Lisäksi lukua tulisi täsmentää käsitteellisesti:

"Säästöhenkivakuutukset voivat olla joko laskuperustekorkoisia tai sijoitussidonnaisia." Ne voivat olla myös näiden yhdistelmiä.

"Laskuperustekorkoisessa säästöhenkivakuutuksessa vakuutusyhtiö päättää, miten sijoittajan maksuista kertyneet varat sijoitetaan eri sijoituskohteisiin." Vakuutusyhtiö ei sijoita vakuutusmaksuja suoraan eri sijoituskohteisiin. Vakuutusyhtiö päättää itse lainsäädännön asettamissa rajoissa miten tasettaan hoitaa.

3 Henkivakuutus tuloverotuksessa

3.2. Vakuutussuoritusten veronalaisuus

Tässä kohdassa voisi avata, onko laki edelleen tulkittavissa, kuten aikaisemmassa Henkivakuutuskorvaus -ohjeessa siten, että koko vakuutussuoritus on vakuutuksenottajalle maksettaessa veronalaista pääomatuloa, jos vakuutuksenottaja ei itse ole vakuutettuna.

3.4 Vakuutusmaksujen keskeyttäminen tai vakuutuksen muuttaminen toiseksi vakuutukseksi

Luvussa olisi hyvä käsitellä myös kahden tai useamman säästöhenkivakuutuksen yhdistämistä, joka käytännössä on mahdollista kun vakuutettuna on sama henkilö. Edunsaajamääräyksen ajantasaisuus tarkistetaan yhdistettäessä vakuutuksia, mutta tällä ei ole vaikutusta verotukseen. Tilanteeseen tulisi soveltaa analogisesti samoja sääntöjä kuin kapitalisaatiosopimusten yhdistämiseen, esimerkiksi näin:

"Samalla henkilöllä saattaa olla useita säästöhenkivakuutuksia. Vakuutusyhtiö saattaa tällöin tarjota henkilölle mahdollisuuden

31.3.2020

Kelloniemi Aleks
Luukkonen Lauri

säästöhenkivakuutusten yhdistämiseen. Säästöhenkivakuutusten yhdistämisestä ei aiheudu välittömiä veroseuraamuksia."

Ohjeessa voisi tarkentaa mitä tarkoitetaan sillä, että vakuutus muuttuu toisenlaiseksi vakuutukseksi.

3.6 Vakuutuksen tappio verotuksessa

Henkivakuutusten tappioiden vahvistaminen erilaisissa tilanteissa on ollut esillä vastikään mm. tulorekisterihankkeen yhteydessä. FA on jo aiemmin tässä yhteydessä ollut yhteydessä Verohallintoon koskien tappion vahvistamista vakuutuksenottajalle niissä tilanteissa, joissa vakuutuksen säästösumma tai henkivakuutuskorvaus maksetaan muulle edunsaajalle kuin vakuutuksenottajalle.

Laki ei suoraan ota kantaa edunsaaja-tilanteisiin, mutta lain mukaan tappio on vahvistettava, mikäli sopimusaikana maksettujen suoritusmäärien määrä vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä alittaa maksujen määrän, on tappio sopimuksen päättämivuonna luonnollisella henkilöllä tai kuolinpesällä vähennyskelpoinen. FA näkee, että ohjeistuksessa olisi hyvä todeta vielä se, että edunsaajatilanteissa realisoitunut tappio vahvistetaan nimenomaisesti vakuutuksenottajalle tai kuolinpesälle. FA pitää tarpeellisena, että tämä tappioiden verokohtelu olisi hyvä avata ohjeessa, jotta tieto olisi kaikilla ohjeen käyttäjillä.

FA ehdottaa tämän lausunnon lopussa esimerkkejä kokonaisverotustilanteista edunsaajatilanteissa, jotka sisältävät myös tappioiden vahvistamista koskevia esimerkkejä.

Oma kysymyksensä on myös, syntykö vakuutuksenottajalle vähennyskelpoista tappiota tilanteissa, joissa vakuutuksenottaja irtisanoo vakuutuksensa. Vakuutukseen valittujen sijoituskohteiden arvo saattaa laskea vakuutuksenottajan vakuutukseen tekemän maksusuorituksen jälkeen, jonka vuoksi vakuutusyhtiö palauttaa vakuutuksenottajalle irtisanomisen johdosta vähemmän kuin vakuutuksenottaja on maksanut vakuutusmaksua. Ohjeistuksessa voitaisiin ottaa kantaa, onko tämäkin vähennyskelpoista tappiota.

Esimerkissä 10 on loppupuolen laskukaavassa vähän hämmentävä järjestys "10 000 - 6 000 + 500" □ eikö tämä olisi loogisinta merkitä muodossa "10 000 - (6 000 - 500)"? Kun kyse tuossa loppuosassa on "sopimusaikana maksettujen suoritusmääristä vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä".

4 Henkivakuutus perintö- ja lahjaverotuksessa

4.2 Edunsaajamääräyksen vaikutus perintöverotuksessa

Ensimmäisen kappaleen luettelo edunsaajista ei ole tyhjentävä, mikä olisi hyvä tuoda esille.

Neljännän kappaleen viimeinen virke ("*Edunsaajamääräys voi olla peruuttamaton...*"): Suostumus on saatava henkilöltä, jolle on annettu sitoumus olla muuttamatta edunsaajamääräystä (voi olla esim. vakuutettu).

Viides kappale ("*Edunsaajamääräystä ei voi myöskään muuttaa tai sivuuttaa testamentilla...*") on siviilioikeudellisesti hankala ja sitä tuleekin joko täsmentää tai poistaa

31.3.2020

Kelloniemi Aleks
Luukkonen Lauri

kokonaan. Edunsaajamääräystä tulkitaan ensisijaisesti vakuutuksenottajan tahdon mukaisesti ja sitä voidaan tulkita esim. testamenttia näyttönä käyttäen myös määräyksen sanamuodon vastaisesti, vaikka testamentilla ei voikaan suoraan lain mukaan nimetä henkivakuutuskorvauksen edunsaajaa. Vakuutuskorvaus voidaan tulkintatilanteissa maksaa myös edunsaajamääräyksen sanamuodosta poiketen eikä tällä tulisi olla lahjaverovaikutuksia.

Ks. esim. KKO 2004:40 (edunsaajamääräystä "Omaiset" tulkittiin vakuutuksenottajan avopuolison hyväksi) ja KKO 1986 II 150 (testamentissa yksilöidyllä määräyksellä oli voitu muuttaa vakuutuksen edunsaajaa).

Kuudes kappale ("*Jos vakuutussovituksessa määrätty edunsaaja on kuollut...*"): Vakuutuskorvausta ei makseta aina muille edunsaajille. Vakuutusehtokohtaisista edunsaajamääräyksestä riippuen vakuutuskorvaus voidaan maksaa myös vakuutetun kuolinpesälle eikä muille edunsaajille tilanteessa, jossa nimetty edunsaaja on kuollut, esimerkiksi kun vakuutuksenottaja on määrännyt selkeän määräosan (esim. 1/3) tai eumääräisen osuuden (esim. 10 000 euroa) edunsaajalle.

4.3 Vakuutuskorvauksesta luopuminen

Ensimmäisen kappaleen virkkeen "*Jos edunsaaja saa useita vakuutuskorvauksia, hän voi ottaa niistä vastaan vain osan ja luopua osasta.*" sanamuodosta voi ymmärtää, että yksittäisestä vakuutuskorvauksesta voisi luopua osittain. Virke tulisi muotoilla siten, että edunsaaja voi luopua yhdestä vakuutuksesta saatavasta korvauksesta, mutta ottaa kuitenkin vastaan toisesta vakuutuksesta saatavan korvauksen.

Toinen kappale: "*Jos saaja luopuu vakuutuskorvauksesta, vakuutuskorvaus maksetaan vakuutussovitusohjeissa määritellylle sijaantulosajalle tai muille elossaoleville edunsaajille.*" □ Ks. edeltä kommentti kohdan 4.2 kuudennesta kappaleesta

Kolmannen kappaleen ensimmäisessä virkkeessä haluttaneen sanoa, että vakuutuskorvauksesta ei voi luopua *erikseen*, kun korvaus maksetaan kuolinpesälle. Kuolinpesän osakas voi aina luopua tehokkaasti perinnöstä kokonaan.

4.5 Perintönä siirtyvä vakuutussovitus

Ohjeeseen toivotaan tältä osin täsmennystä sen suhteen, millaisia vakuutus tuotteita tarkoitetaan. Tässä kohtaa olisi tarpeen tietää mitä kaikkia oikeuksien muutoksia tarkastellaan ja mitä oikeuksien siirtymisellä tarkoitetaan. Esimerkit selventäisivät asiaa.

Lisäksi tarkennus tekstiin: "*joissa vainajan kuolema ei muodosta...*" olisi parempi muodossa "*joissa **vakuutuksenottajan** kuolema ei muodosta...*".

5 Henkivakuutus kansainvälisissä tilanteissa

Ohjeessa olisi hyvä ottaa kantaa myös kansainvälisiin tilanteisiin perintö- ja lahjaverotuksen ja niihin liittyvien verosopimusmääräysten näkökulmasta. Hyödyllistä olisi käsitellä erikseen tilanteet, joissa vakuutus eräännyy tai takaisinostetaan ja erikseen vakuutetun kuoleman johdosta tapahtuvat korvaukset.

Erityisesti kannanottoja kaivataan perintöverotusoikeuden jakautumiseen valtioiden kesken ottaen huomioon korvausten tulolaji kotimaisessa. Esimerkiksi ohjeessa olisi

31.3.2020

Kelloniemi Aleks
Luukkonen Lauri

hyvä kuvata verotusoikeuden jakautuminen tilanteessa, jossa vakuutetun kuoleman johdosta maksettava korvaus maksetaan a) ulkomailla asuvalle lähiomaiselle, ja b) ulkomailla asuvalle muulle kuin lähiomaiselle.

4 Esimerkkejä kokonaisverotuksesta edunsaaja-tilanteissa

Ohjeessa käsitellään eri osapuolten verotusta erilaisissa tilanteissa (esim. lahjaverotus tai tappioiden verotus). Ehdotamme, että ohjeen loppuun tai muihin soveltuviin kohtiin lisättäisiin esimerkkejä kuvaamaan erilaisten edunsaaja-tilanteiden osalta kokonaisverotusta. Tämä auttaisi ohjeen soveltajaa hahmottamaan henkivakuutusten verotusta.

Tältä osin tarjoamme seuraavia esimerkkejä ohjeistukseen. FA näkee, että erityisesti tappioiden osalta verokohtelu voi muodostua sekavaksi ja tästä syystä esimerkit olisivat erityisen tarpeellisia.

Esimerkki: Vakuutuksen kokonaisverotus kun erääntymistilanteessa edunsaajana lähiomainen

Vakuutuksenottaja A on maksanut säästöhenkivakuutukseen 50.000 euroa vakuutusmaksuja. A on määrännyt vakuutuksen säästösumman edunsaajaksi lapsensa B:n. Vakuutus erääntyy A:n eläessä. Vakuutuksen päättyessä vakuutusyhtiö maksaa B:lle vakuutuksen säästösumman, eli 60.000 euroa. Vakuutuksesta ei ole maksettu suorituksia ennen vakuutuksen erääntymistä.

Edunsaaja B:n verotus:

Koska B on A:n lähiomainen (lapsi), on vakuutuksen tuotto B:lle veronalaista pääomatuloa. Muu kuin tuoton osuus muodostaa B:lle veronalaisen lahjan.

Koska maksettava korvaus (60.000 euroa) on suurempi kuin vakuutusmaksujen määrä (50.000 euroa), verotetaan vakuutuksen tuotto (10.000 euroa, eli 60.000 euroa – 50.000 euroa) B:n pääomatulona. B:lle maksettava muu osa vakuutuksesta (50.000 euroa, eli 60.000 euroa – 10.000 euroa) muodostaa veronalaisen lahjan B:lle. **Vakuutuksen tuotto 10.000 euroa on B:n veronalaista pääomatuloa. B:lle määrätään lahjavero 50.000 euron vakuutuskorvauksesta.**

Esimerkki: Kokonaisverotus ja tappiollinen vakuutus erääntymistilanteessa edunsaajana lähiomainen

Vakuutuksenottaja A on maksanut säästöhenkivakuutukseen 50.000 euroa vakuutusmaksuja. A on määrännyt vakuutuksen säästösumman edunsaajaksi lapsensa B:n. Vakuutus erääntyy A:n eläessä. Vakuutuksen päättyessä vakuutusyhtiö maksaa B:lle vakuutuksen säästösumman, eli 45.000 euroa. Vakuutuksesta ei ole maksettu suorituksia ennen vakuutuksen erääntymistä.

Edunsaaja B:n verotus:

Koska B on A:n lähiomainen (lapsi), on vakuutuksen tuotto B:lle veronalaista pääomatuloa. Muu kuin tuoton osuus muodostaa B:lle veronalaisen lahjan.

Koska maksettava korvaus (45.000 euroa) on pienempi kuin vakuutusmaksujen määrä (50.000 euroa), maksettavaan korvaukseen ei sisälly B:n pääomatulona verotettavaa

31.3.2020

Kelloniemi Aleks
Luukkonen Lauri

tuottoa. B:lle maksettava korvaus (45.000) muodostaa kokonaisuudessaan veronalaisen lahjan. **B:lle määrätään lahjavero 45.000 euron vakuutuskorvauksesta.**

Vakuutuksenottaja A:n verotus:

Koska vakuutuksen perusteella sopimusaikana maksettujen suoritus-
ten määrä (45.000 euroa) vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä (0 euroa) alittaa maksujen määrän (50.000 euroa), näin muodostunut tappio (5.000 euroa, eli 45.000 euroa - 50.000 euroa) on vakuutuksen päättymisvuonna A:lle vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista. **A:lle vahvistetaan verotuksessa 5.000 euron tappio.**

Esimerkki: Kokonaisverotus ja vakuutus kuolintapauksessa kun edunsaajana muu kuin lähiomainen

Vakuutuksenottaja A on maksanut säästöhenkivakuutukseen 50.000 euroa vakuutusmaksuja. A on määrännyt vakuutukseen liittyvän henkivakuutusturvan edunsaajaksi kummin kaimansa B:n (B ei ole A:n lähiomainen).

Vakuutus päättyy A:n kuollessa. Vakuutuksen päättyessä vakuutusyhtiö maksaa B:lle vakuutuksen säästöä vastaavan henkivakuutuskorvauksen, eli 60.000 euroa. Vakuutuksesta ei ole maksettu suorituksia ennen sen erääntymistä.

Edunsaaja B:n verotus:

Koska B ei ole A:n lähiomainen, vakuutuskorvaus on tuloverotuksessa täysimääräisesti B:lle verotettavaa pääomatuloa. Koska tulo on B:lle kokonaan verotettavaa pääomatuloa, ei tulosta ole miltään osin suoritettava perintöveroa. **B:lle vahvistetaan koko vakuutuskorvauksesta (60.000 euroa) veronalainen pääomatulo.**

Esimerkki: Kokonaisverotus ja tappiollinen vakuutus kuolintapauksessa kun edunsaajana muu kuin lähiomainen

Vakuutuksenottaja A on maksanut säästöhenkivakuutukseen 50.000 euroa vakuutusmaksuja. A on määrännyt vakuutukseen liittyvän henkivakuutusturvan edunsaajaksi kummin kaimansa B:n (B ei ole A:n lähiomainen).

Vakuutus päättyy A:n kuollessa. Vakuutuksen päättyessä vakuutusyhtiö maksaa B:lle vakuutuksen säästöä vastaavan henkivakuutuskorvauksen, eli 45.000 euroa. Vakuutuksesta ei ole maksettu suorituksia ennen sen erääntymistä.

Edunsaaja B:n verotus:

Koska B ei ole A:n lähiomainen, vakuutuskorvaus on tuloverotuksessa täysimääräisesti B:lle verotettavaa pääomatuloa. Koska tulo on B:lle kokonaan verotettavaa pääomatuloa, ei tulosta ole miltään osin suoritettava perintöveroa. **B:lle vahvistetaan koko vakuutuskorvauksesta (45.000 euroa) veronalainen pääomatulo.**

A:n kuolinpesän verotus:

Koska sopimuksen perusteella sopimusaikana maksettujen suoritus-
ten määrä (45.000 euroa) vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä (0 euroa) alittaa maksujen määrän (50.000 euroa), näin muodostunut tappio (5.000 euroa, eli 45.000 euroa - 50.000 euroa) on vakuutuksen päättymisvuonna A:n kuolinpesälle vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista. **A:n kuolinpesälle vahvistetaan verotuksessa 5.000 euron tappio.**

31.3.2020

Kelloniemi Aleks
Luukkonen Lauri**Esimerkki: Kokonaisverotus ja tappiollinen vakuutus kuolintapauksessa kun edunsaajana lähiomainen**

Vakuutuksenottaja A on maksanut säästöhenkivakuutukseen 50.000 euroa vakuutusmaksuja. A on määrännyt vakuutuksen edunsaajaksi lapsensa B:n. Vakuutus erääntyy A:n kuollessa. Vakuutuksen päättyessä vakuutusyhtiö maksaa B:lle vakuutuksen säästön määrää vastaavan henkivakuutuskorvauksen, eli 45.000 euroa. Vakuutuksesta ei ole maksettu suorituksia ennen sen erääntymistä.

Edunsaaja B:n verotus:

Koska B on A:n lähiomainen (lapsi), vakuutuskorvaus on tuloverotuksessa verovapaa. **B:n on suoritettava vakuutuskorvauksesta (45.000 euroa) perintöveroa perintöverolain mukaisesti.**

A:n kuolinpesän verotus:

Koska vakuutuksen perusteella vakuutusaikana maksettujen suoritusten määrä (45.000 euroa) vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä (0 euroa) alittaa maksujen määrän (50.000 euroa), näin muodostunut tappio (5.000 euroa, eli 45.000 euroa - 50.000 euroa) on vakuutuksen päättymisvuonna A:n kuolinpesälle vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista. **A:n kuolinpesälle vahvistetaan verotuksessa 5.000 euron tappio.**

FINANSSIALA RY

Lea Mäntyniemi